

подій через Інтернет, що може підвищувати рівень демократії у суспільстві. А в умовах війни цифрові зміни можуть виступати інструментом «м'якої сили», що покращують державний імідж.

Список використаних джерел:

1. Про питання Міністерства цифрової трансформації: Постанова Кабінету Міністрів України № 856 від 18 вересня 2019 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/856-2019-p>
2. Антонюк Д. (2022). Міністерство цифрових операцій. Михайло Федоров втягнув у війну проти Росії Лона Маска, Apple та PayPal. У чому секрет? Forbes. URL: <https://forbes.ua/inside/mintsifri-19042022-5502>
3. Прохоренко А. М., Савон К. В. Вплив діджиталізації та політичної комунікації на сприйняття України міжнародними партнерами в епоху пандемії. *«Наука та суспільне життя України в епоху глобальних викликів людству у цифрову еру»*.: у 2 т.: матеріали Міжнар. наук.-практ.конф. 2021. С. 205–208.
4. Федоров М. (2022, 4 червня). Дія знову в рейтингу найпопулярніших українських застосунків. [допис]. Офіційний Telegram-канал FEDOROV. URL: <https://t.me/zedigital>
5. Федоров М. (2022, 23 травня). Зустріч з президентом Microsoft Бредом Смітом. [допис]. Офіційний Telegram-канал FEDOROV. URL: <https://t.me/zedigital>
6. The creative bureaucracy festival award. (2022). Creative bureaucracy festival. URL: <https://creativebureaucracy.org/festival-awards/>

Ключові слова: Міністерство цифрової трансформації, Дія, цифровий уряд.
Key words: Ministry of Digital Transformation, Diia, digital government.

СТОЛЯРОВА АНАСТАСІЯ ЮРІІВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірантка кафедри політичних теорій*

ПОЛІТИЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ГРОМАДЯН: НОВІ ВИКЛИКИ

Політична компетентність громадян є однією з передумов ефективного функціонування демократичного політичного режиму, запорукою раціональної зовнішньої та внутрішньої публічної політики. Адже, рівень політичної компетентності прямо впливає на електоральний вибір громадян, дозволяє обирати гідних політичних діячів до представницьких органів влади. Але політична компетентність громадян полягає не лише у тому, аби один раз на п'ять років обирати серед політиків державних діячів. Функціонально політична компетентність громадян полягає також у щоденному контролі за діями публічної влади, оцінюванні її ефективності та раціональності. За визначенням

Р. Аксельрода, політична компетентність передбачає «...наявність широкого комплексу знань і повноважень, здібностей і політичного досвіду суб'єкта політики, його здатність реалізувати їх в практичній діяльності, в силу чого він функціонує у політичному житті суспільства як компетентна особистість. Політичну компетентність слід віднести до компетентності вищого рівня через обумовлення високої вимоги до її носіїв. Вона безпосередньо пов'язана з ефективністю та професіоналізмом діяльності владної еліти України в контексті соціально-значущих та корисних для суспільства результатів» [1].

Серед українських дослідників проблеми політичної компетентності громадян слід відзначити праці Р. Аксельрода, А. Колодій, О. Кревської, С. Макеєва, О. Овчарук, Ю. Сосніна, В. Шахрай, Л. Ярової, ін.

У праці Артура Лупія та Метью МакКабінса «Інституційні основи політичної компетентності» формулюється центральне питання для політичної компетентності: «Як громадяни дізнаються те, що їм потрібно знати?» [3]. Також вони визначають та вирішують демократичну дилему: громадяни завше здійснюють раціональний вибір, хоча вони часто стикаються з дефіцитом інформації. Обмежена інформація не заважає індивідам робити обґрунтований вибір [2].

Фундаментальною умовою європейського вибору України є політична компетентність громадянина. Погодимось із тим, що в інформаційному суспільстві політична компетентність громадян стає частиною їх повсякденного життя: «Люди обирають власну лінію поведінки щодня, якщо не щохвилини. Відбувається «рутинізація» вибору, його технологізація, зведення з акту найвищої інтелектуальної та емоційної напруги до послідовності раціональних кроків: проблемна ситуація – формулювання альтернатив – вибір однієї з них – рішення. Відтепер це не героїчний акт, а частина повсякденного життя індивідів, груп та спільнот» [5, с. 6].

Без підвищення рівня політичної компетентності громадян годі сподіватись на результативне завершення посткомуністичного етапу переходу українського суспільства від авторитаризму до демократії та ринкової економіки у вигляді остаточного вибору європейської інтеграції. На стан політичної компетентності громадян протягом усіх років незалежності впливала низка факторів, серед яких слід відзначити наступні.

По-перше, радянський досвід патерналістського ставлення влади до громадян і важкий шлях його подолання українським суспільством. По-друге, недостатня увага як влади так і громадян до політичної освіти, у тому числі – освіти дорослих. У сучасних умовах підвищення рівня політичної компетентності громадян має відбуватись протягом усього життя – від шкільної парти до освіти дорослих у формі тренінгів з теорії та практики політичної науки, лекцій відомих політологів, юристів, соціологів та економістів та круглих столів.

По-третє, медіатизація політики прямо впливає на рівень політичної компетентності громадян, адже зведення складних політичних та соціально-економічних проблем до шоу у масмедіа та розвиток маніпу-

лятивних інформаційно-комунікативних технологій ускладнює раціональний вибір громадян. Приймати рішення громадянам доводиться фактично в умовах інформаційного хаосу, коли на перший план виходить здатність відбирати релевантну інформацію та ідентифікувати фейкові новини, відокремлюючи їх від достовірної інформації. Медіаграмотність стає невід'ємною складовою політичної компетентності громадянина.

Буквально декілька років тому назад до цих викликів додався новий – пандемія COVID-19. У соціальних мережах розпочались дискусії щодо раціональних дій громадян та влади в умовах пандемії – від «теорії змови» до формування класу експертів з медичних питань. А з 24 лютого 2022 року українські громадяни змушені були набутися абсолютно неочікувану і жахливу для європейської країни XXI століття компетентність виживання у масштабній війні, життєві наслідки якої, на думку М. Мінакова, формують «Ukraine's Wartime Government Dilemma», бо вимірюються вбитими і зруйнованими життями як через військові дії так і спричиненими війною численними соціально-економічними наслідками [4].

При цьому, необхідно усвідомити, що військова перемога є необхідною, але недостатньою умовою подальшого політичного розвитку і саме громадянам доведеться вирішувати, яку модель подолання численних соціально-економічних наслідків війни обрати.

Отже, перемога у війні, демократія та європейський вибір України неможливі без політично компетентних громадян, здатних приймати раціональні рішення на основі відокремлення достовірної інформації від фейкових новин. Політична компетентність означає не лише раціональний електоральний вибір громадян, вона розповсюджується на контроль за здійсненням публічної політики та раціональну оцінку урядування.

Список використаних джерел:

1. Аксельрод Р. Б. Компетентність як ціннісна складова політичної культури владної еліти України : дис. ... канд. політичних наук: 23.00.03 Київ, 2015. 221 с.
2. Lupia A., McCubbins M., Popkin S. (2000) Elements of Reason: Cognition, Choice, and the Bounds of Rationality. Cambridge : Cambridge University Press. URL: <https://www.cambridge.org/core/books/elements-of-reason/70ABD7CA28761475322742AA7E258B81>
3. Lupia A., McCubbins M.D., Arthur L. (1998) The democratic dilemma: Can citizens learn what they need to know? Cambridge University Press.
4. Minakov M. Ukraine's Wartime Governance Dilemma: Balancing Military and Socioeconomic Needs. Wilson Center. May 26, 2022. URL: https://www.academia.edu/80163935/Ukraine_s_Wartime_Governance_Dilemma_Balancing_Military_and_Socioeconomic_Needs_Wilson_Center?email_work_card=title.

5. Yakovlev D. V. Вибір київського князя: спадок, випадок, доля? *Scientific Papers of the Legislation Institute of the Verkhovna Rada of Ukraine*. 2015. № 4. P. 5–12

Ключові слова: компетентність, політична компетентність, демократизація, раціональний вибір, медіатизація, політична освіта.

Key words: competence, political competence, democratization, rational choice, mediatization, political education.

ТАРКІН ВАСИЛЬ ПАВЛОВИЧ

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри політичних теорій*

ДЕЗІНФОРМАЦІЯ ЯК МЕТОД ІНФОРМАЦІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ ВІЙНИ

У літературі під дезінформацією розуміється «хибне повідомлення, свідомо перекручене й поширюване під виглядом достовірної інформації з метою введення в оману громадськості чи політичних конкурентів, спонукання їх до очікуваних дій; свідомо помилкова, неправильна, неправдива інформація; система прийомів, засобів, технологій, використання яких спрямоване на введення в оману, маніпулювання свідомістю, послаблення позицій конкурентів, опонентів, приховування прорахунків та помилок» [2, с. 77]. Більш широко дезінформація визначається як «публічне поширення неправдивої інформації, що не була перевірена або в результаті перевірки виявилася неправдивою та має або може мати негативні наслідки для реалізації конституційних прав громадян та/або загрожувати національній безпеці» [3, с. 18]. Опорне поняття дезінформації «брехня» у найбільш загальному вигляді полягає у створенні фактів і подій або у їх відкиданні. Синонімом дезінформації можна вважати фейкові новини і політичні містифікації, хоча, окремі зарубіжні дослідники вбачають у фейкових новинах лише різновид дезінформації. Так, Дж. Педро Баптіста та А. Градім під фейковими новинами розуміють «різновид онлайн-дезінформації із повністю або частково брехливим змістом, умисно створений для обману і/або маніпулювання певною аудиторією у форматі, що імітують новини чи звіт (з метою отримання довіри), яка може бути пов'язана із реальними подіями, структурована (назва, зображення, зміст) для привернення уваги читачів і переконує повірити у брехню, аби отримати більше кліків і репостів, відповідно, більш високий дохід і/або ідеологічну вигоду» [4]. Визначення дає змогу виділити наступні характеристики: 1) умисність обману; 2) популярність фейкових новин, які часто звернені до страхів, тривоги; інколи – скандальний контент незалежно від його правдивості. Фейкові новини прагнуть заслужити довіру і отримати